

ДИНАМІЧНІ ПРОЦЕСИ МЕТАФОРИ В ПАРАДИГМІ КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

(Лариса Кравець. Динаміка метафори в українській поезії ХХ століття: монографія. — К.: Видавничий центр «Академія», 2012. — 416 с.)

Проблема метафори в кінці ХХ — на початку ХХІ ст. набула особливої актуальності у зв'язку зі зміною наукових парадигм та утвердженням у лінгвістичних студіях принципу антропоцентризму. У резонансній праці Дж. Лакоффа і М. Джонсона метафора була віднесена не до рівня мовної техніки, а до рівня мислення й діяльності і названа когнітивним феноменом, який забезпечує взаєморозуміння між комунікантами. Ця теорія стимулювала вивчення метафори в різних напрямках, серед яких найпопулярнішим став когнітивний аналіз.

Когнітивісти зосереджують увагу переважно на конвенційних метафорах, які автоматично й неусвідомлено вживаються в повсякденному спілкуванні, вивчення ж поетичних метафор перебуває на периферії когнітивної лінгвістики. Проте, як засвідчує рецензована монографія Л.В. Кравець, когнітивне дослідження метафор у поетичних творах відкриває не менші можливості в пізнанні мовного підсвідомого окремого індивіда й цілого етносу, ментальності нації, розкритті механізмів мислення з урахуванням національної специфіки, суспільного устрою, ніж аналіз їх у розмовному мовленні чи текстах суспільно-політичного характеру.

І хоч художня література, зокрема поезія, у наш час не є засобом формування суспільної думки, але вона завжди була і залишається не тільки важливим джерелом естетичної насолоди, а й скарбницею національної культури, виразником особливої національної ментальності. Крім того, у художній літературі немало прикладів індивідуально-авторського опрацювання концептуальних метафор, що дає змогу виявити та дослідити джерела їх впливової сили. Отже, монографія «Динаміка метафори в українській поезії ХХ століття», підготовлена Л.В. Кравець, є актуальною.

У рецензованій праці представлено лінгвокогнітивний та лінгвістичний аналіз метафоризаційних процесів в українській поезії ХХ ст. Досить широким є фактичний матеріал дослідження: опрацьовано понад 15000 метафор, зафіксованих у поетичних текстах українських митців ХХ ст. Джерельною базою послужили поетичні твори видатних українських письменників материкової України різних періодів ХХ ст., а також письменників «Празької школи», поетів Нью-Йоркської групи (усього понад 50 авторів).

Структурно робота складається зі вступу, шести розділів, висновків, списків наукових, лексикографічних та художніх джерел.

Л.В. Кравець переконливо довела, що метафорична система української поезії ХХ ст. характеризується наявністю відносно сталої сукупності реципієнтних і донорських зон, які перебувають між собою у постійних взаємозв'язках і взаємодії. Властивості донорської зони метафори проєктуються на її реципієнтну зону: *вода* → *небо*; *вода* → *час*; *сад* → *життя*; *театр* → *світ*. На основі аналізу цих зон та взаємодій між ними дослідниця виділила базові метафоричні моделі та сформуvala когнітивно-мовну карту, у якій представила типові для української поезії ХХ ст. метафоричні проєкції, а також простежила основні напрями розгортання базових метафоричних моделей. Авторка встановила, що зміни метафор в українській поезії ХХ ст. відбувалися не стихійно, а мали певні закономірності, характеризувалися цілісністю, спрямованістю. Водночас вони були не лінійними, а хвилеподібними: на зміну періодам активності приходили періоди спаду. Усе це забезпечило наукову новизну дослідження.

Концептуальні засади, узагальнення й висновки рецензованої монографії поглиблюють уже відомі та формують нові знання про лінгвокогнітивні особливості метафори. Комплексний аналіз метафор української поезії ХХ ст. дав змогу зробити нові, теоретично важливі узагальнення щодо типів метафор, напрямів і способів метафоризації з урахуванням розвитку художньої свідомості та поетичного мислення.

Монографія Л.В. Кравець «Динаміка метафори в українській поезії ХХ століття» написана на високому науковому рівні, має загальнотеоретичне і прикладне значення та є вагомим внеском як у розвиток української лінгвопоетики, так і пізнання самої метафори.